Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Філологічний факультет

Кафедра сучасної української мови

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан філологічного факультету
_____ Ярослав РЕДЬКВА
«31» серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
Основи мовленнєвої діяльності

обов'язкова

Освітньо-професійна/ програма Українська мова та література
(назва програми)

Спеціальність В11 «Філологія»
(вказати: код, назва)

Галузь знань Культура, мистецтво та гуманітарні науки
(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
(вказати: перший (бакалаврський) / другий (магістерський) / третій (освітньо-науковий)

Факультет філологічний
(назва факультету/ навчально-наукового інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньою програмою)

Мова навчання українська
(вказати: на якій мові читається дисципліна)

Чернівці 2026 рік

Робоча програма навчальної дисципліни *«Основи мовленнєвої діяльності»* **складена відповідно до** освітньо-професійної /освітньо-наукової програми «Українська мова та література»

Розробник: Антофійчук Алла Миколаївна, доцент кафедри сучасної української мови, к.ф.н., доцент
Викладач: Антофійчук Алла Миколаївна, доцент кафедри сучасної української мови, к.ф.н., доцент

Погоджено з гарантом ОП _____ Володимир АНТОФІЙЧУК

Затверджено на засіданні кафедри сучасної української мови.
Протокол № 1 від «27» серпня 2026 року.

Завідувач кафедри _____ Світлана ШАБАТ-САВКА

Схвалено методичною радою філологічного факультету.
Протокол № 1 від «27» серпня 2026 року.

Голова методичної ради факультету _____ Алла АНТОФІЙЧУК

Мета навчальної дисципліни: формування у майбутніх філологів мовленнєво-комунікативної компетентності, системних знань про мовлення як психолінгвістичний і комунікативний процес, здатності свідомо й доцільно використовувати ресурси української мови у навчальній, професійній, науковій та міжособистісній комунікації; удосконалення навичок усного й писемного мовлення, слухання і читання, культури мовленнєвої поведінки, аргументації та риторичної майстерності.

Дисципліна забезпечує засвоєння теоретичних засад мовленнєвої діяльності, її структури, механізмів і видів; сприяє розвиткові вмінь аналізувати комунікативні ситуації, обирати ефективні стратегії й тактики, створювати усні та письмові тексти різних жанрів, здійснювати публічні виступи й дотримуватися норм сучасної української літературної мови та мовленнєвого етикету.

Пререквізити: вступ до мовознавства, сучасна українська мова

Завдання вивчення навчальної дисципліни:

- сформувати уявлення про мовленнєву діяльність як предмет лінгвістики, психолінгвістики й теорії комунікації;
- розкрити співвідношення понять «мова», «мовлення», «мовленнєва діяльність», «комунікація»;
- засвоїти структуру, фази, операції та психофізіологічні механізми мовленнєвої діяльності;
- схарактеризувати продуктивні й рецептивні види мовленнєвої діяльності: говоріння, слухання, читання та письмо;
- сформувати вміння визначати й застосовувати комунікативні стратегії та мовленнєві тактики;
- удосконалити культуру усного й писемного мовлення та навички нормативного слововживання;
- розвинути навички публічного виступу, аргументації, ведення дискусії та професійної комунікації;
- формувати здатність створювати, редагувати й оцінювати тексти різних функційних стилів і жанрів;
- виховувати відповідальність за мовленнєву поведінку, дотримання етики комунікації та академічної доброчесності.

Компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність	Здатність розв’язувати складні спеціалізовані завдання у галузі філології та професійної комунікації, застосовуючи теорії й методи мовознавства та суміжних наук.
ЗК 1	Здатність спілкуватися державною мовою усно

	і письмово.
ЗК 3	Здатність здійснювати пошук, опрацьовувати, критично оцінювати й використовувати інформацію з різних джерел.
ЗК 5	Здатність навчатися, працювати самостійно та взаємодіяти в команді.
ЗК 8	Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу й аргументованого формулювання висновків.
ФК 1	Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних засад.
ФК 3	Здатність використовувати знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні та норми.
ФК 6	Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати українську мову в усній і письмовій формах у різних жанрово-стильових різновидах та комунікативних ситуаціях.
ФК 8	Здатність створювати, аналізувати, інтерпретувати й редагувати усні та письмові тексти різних стилів і жанрів.
ФК 10	Здатність здійснювати лінгвістичний аналіз мовленнєвих явищ і застосовувати його результати у професійній діяльності.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення дисципліни здобувачі освіти повинні:

знати:

- основні поняття теорії мовленнєвої діяльності та психолінгвістики;
- сутність і співвідношення мови, мовлення, мислення та комунікації;
- структуру, фази, операції й механізми породження та сприймання мовлення;
- особливості говоріння, слухання, читання і письма;
- типи комунікативних стратегій і тактик;
- комунікативні якості мовлення та норми сучасної української літературної мови;
- основи публічного мовлення, аргументації, текстотворення й мовленнєвого етикету;

уміти:

- аналізувати мовленнєву діяльність і комунікативну ситуацію за основними параметрами;
- розрізняти мотив, мету, інтенцію, мовленнєву дію та результат комунікації;
- добирати ефективні стратегії й тактики відповідно до адресата, мети та умов спілкування;
- створювати логічні, зв'язні, нормативні усні та письмові висловлення;
- слухати, читати, інтерпретувати й критично оцінювати тексти;
- готувати й виголошувати публічний виступ, аргументувати позицію та коректно вести дискусію;
- редагувати тексти, виявляти й виправляти мовні, мовленнєві, логічні та стилістичні помилки;
- дотримуватися мовленнєвого етикету та етичних принципів професійної комунікації.

Опис навчальної дисципліни

Загальна інформація про розподіл годин

Форма навчання	Рік зпідготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового Контролю
			кредитів	Годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	2	3	3	90	16	14			60		Залік
Заочна	2	3	3	90	4	2			84		Залік

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Денна форма				Заочна форма			
	Усього	Л	П	С. р.	Усього	Л	П	С. р.
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи мовленнєвої діяльності								
1. Мовленнєва діяльність як об'єкт лінгвістики та психолінгвістики	6	2		4	8	2		6
2. Мова і	6	2		4	6			6

Назви змістових модулів і тем	Денна форма				Заочна форма			
	Усього	**Л**	**П**	**С. р.**	**Усього**	**Л**	**П**	**С. р.**
мовлення: сутність, функції, взаємозв'язок								
3. Структура мовленнєвої діяльності та її основні компоненти	8	2	2	4	6			6
4. Види мовленнєвої діяльності: говоріння, слухання, читання, письмо	9	2	2	5	9	2		7
5. Комунікативні стратегії і тактики мовленнєвої взаємодії	9	2	2	5	7			7
6. Культура мовлення як складова мовленнєвої компетентності	7	2		5	7			7
7. Норми сучасної української літературної мови у професійному мовленні	7		2	5	7			7
Разом за ЗМ 1	52	12	8	32	50	4		46
Змістовий модуль 2. Практика усного і писемного мовлення								
8. Усне мовлення: особливості, жанри, комунікативні ситуації	4			4	6			6
9. Основи	9	2	2	5	8		2	6

Назви змістових модулів і тем	Денна форма				Заочна форма			
	Усього	**Л**	**П**	**С. р.**	**Усього**	**Л**	**П**	**С. р.**
публічного виступу та риторичної майстерності								
10. Письмове мовлення і культура текстотворення	9	2	2	5	6			6
11. Аргументація та логіка мовлення	7		2	5	7			7
12. Мовленнєвий етикет і культура комунікації	4			4	6			6
13. Мовленнєва поведінка у професійному середовищі	5			5	7			7
Разом за ЗМ 2	38	4	6	28	40		2	38
Усього годин	90	16	14	60	90	4	2	84

Тематика лекційних занять

№	Тема	Питання	Години
1	Мовленнєва діяльність як об’єкт лінгвістики та психолінгвістики	Поняття мовленнєвої діяльності. Об’єкт, предмет і завдання теорії мовленнєвої діяльності. Зв’язки з лінгвістикою, психолінгвістикою, психологією та теорією комунікації. Діяльнісний підхід до мовлення.	2
2	Мова і мовлення	Мова як система і мовлення як діяльність. Функції мови й мовлення. Співвідношення мови, мовлення, мислення та свідомості. Індивідуальне й соціальне у мовленні.	2
3	Структура мовленнєвої діяльності	Мотив, потреба, мета, інтенція, орієнтування, планування, реалізація та контроль. Мовленнєва дія й операція.	2

№	Тема	Питання	Години
		Механізми породження і сприймання мовлення. Внутрішнє мовлення.	
4	Види мовленнєвої діяльності	Продуктивні й рецептивні види. Говоріння, слухання, читання та письмо: мета, механізми, продукт і результат. Взаємодія видів мовленнєвої діяльності.	2
5	Комунікативні стратегії і тактики	Комунікативна ситуація та її складники. Інтенція, стратегія, тактика, мовленнєвий хід. Кооперативні й конфліктні стратегії. Умови успішності комунікації.	2
6	Культура мовлення і мовна норма	Комунікативні якості мовлення. Правильність, точність, логічність, чистота, доречність, виразність. Типи норм сучасної української літературної мови. Нормативність професійного мовлення.	2
7	Публічне мовлення і риторична майстерність	Комунікативна ситуація публічного виступу. Підготовка промови. Композиція, контакт з аудиторією, вербальні та невербальні засоби. Подолання комунікативних бар'єрів.	2
8	Письмове мовлення, текстотворення й аргументація	Текст як продукт мовленнєвої діяльності. Категорії тексту. Етапи створення та редагування. Теза, аргумент, доказ, приклад, висновок. Логічні помилки й маніпулятивні прийоми.	2

Тематика практичних занять

№	Тема	Зміст практичної роботи	Години
1	Мова, мовлення і структура мовленнєвої діяльності	Порівняння понять «мова», «мовлення», «мовленнєва діяльність». Аналіз комунікативних ситуацій. Визначення мотиву, мети, інтенції, мовленнєвих дій і результату. Побудова структурної моделі мовленнєвого акту.	2

№	Тема	Зміст практичної роботи	Години
2	Види мовленнєвої діяльності	Вправи на продуктивне, критичне й емпатійне слухання. Стратегії ознайомлювального, вивчального та критичного читання. Трансформація прочитаного у власне усне чи письмове висловлення.	2
3	Комунікативні стратегії і тактики	Аналіз стратегій і тактик у діалогах різних типів. Моделювання ситуацій переконання, прохання, відмови, погодження, заперечення. Комунікативні невдачі та способи їх подолання.	2
4	Культура мовлення і норми професійної комунікації	Редагування висловлень із порушеннями мовних норм. Оцінювання точності, логічності, доречності й виразності мовлення. Укладання пам’ятки нормативного професійного мовлення.	2
5	Публічний виступ	Підготовка інформаційної або переконувальної промови. Формулювання теми, мети й тези. Композиція виступу, контакт з аудиторією, невербальна поведінка. Виголошення та взаємооцінювання.	2
6	Письмове мовлення і культура текстотворення	Планування, написання й редагування короткого академічного або публіцистичного тексту. Засоби зв’язності й цілісності. Абзацне членування. Усунення логічних і стилістичних помилок.	2
7	Аргументація, мовленнєвий етикет і професійна поведінка	Побудова аргументованого висловлення. Виявлення логічних помилок і маніпуляцій. Моделювання професійної дискусії, співбесіди, консультації та ділового листування. Етикетні формули.	2

Самостійна робота

Самостійна робота охоплює опрацювання наукової й навчально-методичної літератури, підготовку до практичних занять, виконання аналітичних і творчих

завдань, спостереження за мовленнєвою поведінкою, створення та редагування текстів, підготовку публічних виступів, презентацій і підсумкової роботи.

№	Завдання	Години	
		Денна	Заочна
1	Укласти термінологічний словник основних понять теорії мовленнєвої діяльності; підготувати схему міждисциплінарних зв'язків.	4	6
2	Порівняти ознаки мови й мовлення; проаналізувати функції мовлення на прикладах різних комунікативних ситуацій.	4	6
3	Побудувати модель породження мовленнєвого висловлення; проаналізувати мотив, мету, інтенцію й результат конкретного мовленнєвого акту.	4	6
4	Підготувати порівняльну таблицю видів мовленнєвої діяльності; виконати вправи з критичного слухання та читання.	5	7
5	Проаналізувати стратегії і тактики в художньому, публіцистичному або медійному діалозі; описати причини комунікативного успіху чи невдачі.	5	7
6	Підготувати есе «Культура мовлення як показник професійної компетентності філолога»; здійснити самооцінювання власного мовлення.	5	7
7	Відредагувати текст із порушеннями лексичних, граматичних і стилістичних норм; укласти пам'ятку складних випадків слововживання.	5	7
8	Проаналізувати жанрові особливості інтерв'ю, бесіди, доповіді або подкасту; створити сценарій короткої усної комунікації.	4	6
9	Підготувати й записати публічний виступ тривалістю 3–5 хвилин; виконати самоаналіз за визначеними критеріями.	5	6
10	Написати й відредагувати академічне есе; позначити засоби когезії та логічні зв'язки між частинами тексту.	5	6
11	Добрати приклади коректної й некоректної аргументації; побудувати карту аргументів до дискусійної тези.	5	7

№	Завдання	Години	
		Денна	Заочна
12	Укласти добірку етикетних формул для типових академічних і професійних ситуацій; проаналізувати випадки комунікативної недоречності.	4	6
13	Змоделювати професійну комунікативну ситуацію; підготувати діловий електронний лист і рефлексивний звіт.	5	7
	Усього	60	84

Методи та освітні технології навчання

- пояснювально-ілюстративний і проблемний виклад матеріалу;
- евристична бесіда, дискусія, дебати, робота в парах і малих групах;
- аналіз текстів, комунікативних ситуацій та мовленнєвих помилок;
- моделювання мовленнєвої взаємодії, рольові й риторичні вправи;
- технології розвитку критичного мислення, проєктне та дослідницьке навчання;
- тренінги говоріння, слухання, читання і письма;
- підготовка презентацій, аудіо- та відеовиступів; взаємооцінювання й рефлексія.

Критерії оцінювання поточного та підсумкового контрою

Критерії оцінювання поточного контрою

Поточний контроль проводиться на практичних заняттях і під час перевірки самостійної роботи. Формою підсумкового контролю є залік.

Методи поточного контролю:

- усне опитування та участь у дискусіях;
- виконання практичних мовленнєвих завдань;
- аналіз і редагування текстів;
- тестові завдання;
- есе та короткі письмові роботи;
- презентації й публічні виступи;
- аналіз комунікативних ситуацій і рольове моделювання.

Під час поточного оцінювання враховуються повнота, правильність, логічність і аргументованість відповіді; рівень володіння термінологією; уміння аналізувати комунікативні ситуації, тексти та мовленнєву поведінку; здатність застосовувати теоретичні знання у практичних завданнях; нормативність, зв’язність, доречність і виразність власного мовлення; самостійність, творчий характер і своєчасність виконання роботи; дотримання академічної доброчесності.

Бал	Критерії

Бал	Критерії
5 балів	повна, правильна, логічна й аргументована відповідь; вільне володіння термінологією; самостійний і глибокий аналіз; практичне завдання виконано творчо й без суттєвих помилок; мовлення нормативне, доречне та виразне.
4 бали	належне розуміння матеріалу й правильне виконання основної частини завдання; окремі неточності не впливають на загальний результат і можуть бути самостійно виправлені.
3 бали	засвоєно основний зміст теми, але відповідь неповна або недостатньо аргументована; у практичному завданні є суттєві помилки; потрібні уточнення чи допомога викладача.
2 бали	знання фрагментарні; термінологія використовується неточно; виконано лише частину завдання; аналіз поверховий, висновки слабко обґрунтовані.
1 бал	мінімальне уявлення про тему; виконано лише окремі елементи завдання без належного пояснення.
0 балів	відповідь або робота відсутня, не відповідає завданню чи виконана з порушенням академічної доброчесності.

Тестові завдання оцінюються пропорційно до кількості правильних відповідей: 90–100 % – 5 балів; 75–89 % – 4; 60–74 % – 3; 40–59 % – 2; 1–39 % – 1; 0 % – 0 балів.

Критерії оцінювання підсумкового контролю

Підсумковий контроль проводиться у формі залікової роботи, що охоплює теоретичні питання, тестові завдання та практичний аналіз або створення мовленнєвого продукту. Максимальна кількість балів – 40.

- 36–40 балів – повне й системне знання матеріалу, правильне та самостійне виконання практичного завдання;
- 30–35 балів – достатньо повне знання матеріалу, окремі несуттєві неточності;
- 24–29 балів — засвоєння основних положень за наявності помилок і неповної аргументації;
- 20–23 бали – мінімально достатній рівень, фрагментарність знань, значні труднощі у практичному застосуванні;
- 0–19 балів – результат не засвідчує досягнення мінімальних результатів навчання.

Розподіл балів, які отримують студенти

Вид роботи	Максимум

Вид роботи	**Максимум**
ЗМ 1. Теоретичні основи мовленнєвої діяльності	35
ЗМ 2. Практика усного і писемного мовлення	25
Підсумкова залікова робота	40
Усього	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

100-бальна шкала	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	
		Оцінка	Пояснення за розширеною шкалою
90-100	Відмінно	A	Відмінно
80-89	Добре	B	дуже добре
70-79		C	Добре
60-69	Задовільно	D	Задовільно
50-59		E	Достатньо
35-49	Незадовільно	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34		F	незадовільно з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання

Питання для самоконтролю та підсумкового контролю

1. Мовленнєва діяльність як об'єкт лінгвістики та психолінгвістики.
2. Діяльнісний підхід до вивчення мовлення.
3. Співвідношення понять «мова», «мовлення», «мовленнєва діяльність» і «комунікація».
4. Мова, мовлення і мислення.
5. Функції мови та функції мовлення.
6. Структура мовленнєвої діяльності.
7. Мотив, мета, інтенція та результат мовленнєвої діяльності.
8. Фази породження мовленнєвого висловлення.
9. Мовленнєва дія та мовленнєва операція.
10. Внутрішнє і зовнішнє мовлення.
11. Говоріння як продуктивний вид мовленнєвої діяльності.
12. Слухання як рецептивний вид мовленнєвої діяльності.
13. Види й стратегії слухання.
14. Читання як вид мовленнєвої діяльності.

15. Види читання та їхні комунікативні завдання.
16. Письмо як продуктивний вид мовленнєвої діяльності.
17. Взаємодія говоріння, слухання, читання і письма.
18. Комунікативна ситуація та її складники.
19. Поняття комунікативної стратегії й тактики.
20. Кооперативні та конфліктні стратегії.
21. Причини комунікативних невдач.
22. Способи подолання комунікативних бар'єрів.
23. Культура мовлення і мовленнєва компетентність.
24. Основні комунікативні якості мовлення.
25. Правильність, точність і логічність мовлення.
26. Чистота, доречність, багатство та виразність мовлення.
27. Норми сучасної української літературної мови.
28. Усне мовлення: ознаки, жанри й умови ефективності.
29. Публічний виступ як форма мовленнєвої діяльності.
30. Етапи підготовки публічного виступу.
31. Композиція промови.
32. Вербальні та невербальні засоби впливу на аудиторію.
33. Письмове мовлення та його специфіка.
34. Текст як продукт мовленнєвої діяльності.
35. Основні категорії тексту: цілісність, зв'язність, завершеність.
36. Етапи створення й редагування тексту.
37. Аргументація та її структура.
38. Види аргументів і вимоги до них.
39. Типові логічні помилки в мовленні.
40. Маніпулятивні прийоми та способи протидії їм.
41. Мовленнєвий етикет і його національна специфіка.
42. Етикетні формули у професійному спілкуванні.
43. Мовленнєва поведінка філолога у професійному середовищі.
44. Етика академічної та цифрової комунікації.
45. Особливості ділового електронного листування.
46. Самоаналіз і самовдосконалення мовленнєвої діяльності.

Зарахування результатів неформальної освіти

Відповідно до «Порядку визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти» (протокол №16 від 25 листопада 2024 року) (https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/poriadok-vyznannia-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-taabo-informalnoi-osvity/) у процесі вивчення дисципліни здобувачу освіти може бути зараховано до 25% балів, отриманих за результатами неформальної та/ або інформальної освіти з проблем, що відповідають тематиці курсу.

Рекомендована література

Основна

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ: Академія, 2004.
2. Богуш А. М. Мовленнєва діяльність, мовленнєве спілкування, комунікативна діяльність. Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. 2010. № 12.
3. Загнітко А. П. Теорія сучасного синтаксису. Донецьк: ДонНУ, 2006.
4. Кочерган М. П. Загальне мовознавство. Київ: Академія, 2010.
5. Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика. Київ: Вища школа, 2006.
6. Пентилюк М. І. Культура мови і стилістика. Київ: Вежа, 1994.
7. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава: Довкілля-К, 2008.
8. Українська мова за професійним спрямуванням / за ред. С. В. Шевчук, І. В. Клименко. Київ: Алерта, 2019.

Додаткова

1. Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної генології. Київ: Академія, 2006.
2. Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення. Київ: КММ, 2019.
3. Єрмоленко С. Я. Мова і українознавчий світогляд. Київ: НДІУ, 2007.
4. Культура фахового мовлення / за ред. Н. Д. Бабич. Чернівці: Книги–XXI, 2006.
5. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування. Львів: Сполом, 2001.
6. Семеног О. М. Культура наукової української мови. Київ: Академія, 2010.
7. Шевчук С. В. Українське ділове мовлення. Київ: Алерта, 2018.

Інформаційні ресурси

Офіційний сайт Українського мовно-інформаційного фонду НАН України: https://lcorp.ulif.org.ua

Словники України online: https://lcorp.ulif.org.ua/dictua

Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019: https://mon.gov.ua

Освітня платформа Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича: https://moodle.chnu.edu.ua

Політика щодо академічної доброчесності

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні освітнього компонента регламентовано чинними документами ЧНУ:

- «Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni dokumenty/etychnyi-kodeks-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu imeni-yuriia-fedkovycha/

- «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia pro-vyiavlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/

- «Політика використання штучного інтелекту в Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka

vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskomu-natsionalnomu universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/

Використання здобувачами освіти інструментів штучного інтелекту (ШІ) під час виконання навчальних завдань:

- *допускається за умови* дотримання принципів академічної доброчесності (здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати поданої роботи, а у разі використання ШІ зобов'язаний зазначити факт і спосіб його застосування);

- *не допускається* використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;

- *додаткові обмеження чи вимоги* щодо використання ШІ можуть визначатися викладачем в освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.

Мета навчальної дисципліни: формування у майбутніх філологів мовленнєво-комунікативної компетентності, системних знань про мовлення як психолінгвістичний і комунікативний процес, здатності свідомо й доцільно використовувати ресурси української мови у навчальній, професійній, науковій та міжособистісній комунікації; удосконалення навичок усного й писемного мовлення, слухання і читання, культури мовленнєвої поведінки, аргументації та риторичної майстерності.

Дисципліна забезпечує засвоєння теоретичних засад мовленнєвої діяльності, її структури, механізмів і видів; сприяє розвиткові вмінь аналізувати комунікативні ситуації, обирати ефективні стратегії й тактики, створювати усні та письмові тексти різних жанрів, здійснювати публічні виступи й дотримуватися норм сучасної української літературної мови та мовленнєвого етикету.

Пререквізити

вивчення дисципліни ґрунтується на знаннях, здобутих під час опанування шкільного курсу з української мови.

Завдання вивчення навчальної дисципліни:

- сформувати уявлення про мовленнєву діяльність як предмет лінгвістики, психолінгвістики й теорії комунікації;
- розкрити співвідношення понять «мова», «мовлення», «мовленнєва діяльність», «комунікація»;
- засвоїти структуру, фази, операції та психофізіологічні механізми мовленнєвої діяльності;
- схарактеризувати продуктивні й рецептивні види мовленнєвої діяльності: говоріння, слухання, читання та письмо;
- сформувати вміння визначати й застосовувати комунікативні стратегії та мовленнєві тактики;
- удосконалити культуру усного й писемного мовлення та навички нормативного слововживання;
- розвинути навички публічного виступу, аргументації, ведення дискусії та професійної комунікації;
- формувати здатність створювати, редагувати й оцінювати тексти різних функційних стилів і жанрів;
- виховувати відповідальність за мовленнєву поведінку, дотримання етики комунікації та академічної доброчесності.

Компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність	Здатність розв’язувати складні спеціалізовані завдання у галузі філології та професійної комунікації, застосовуючи теорії й методи мовознавства та суміжних наук.

ЗК 1	Здатність спілкуватися державною мовою усно і письмово.
ЗК 3	Здатність здійснювати пошук, опрацьовувати, критично оцінювати й використовувати інформацію з різних джерел.
ЗК 5	Здатність навчатися, працювати самостійно та взаємодіяти в команді.
ЗК 8	Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу й аргументованого формулювання висновків.
ФК 1	Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних засад.
ФК 3	Здатність використовувати знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні та норми.
ФК 6	Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати українську мову в усній і письмовій формах у різних жанрово-стильових різновидах та комунікативних ситуаціях.
ФК 8	Здатність створювати, аналізувати, інтерпретувати й редагувати усні та письмові тексти різних стилів і жанрів.
ФК 10	Здатність здійснювати лінгвістичний аналіз мовленнєвих явищ і застосовувати його результати у професійній діяльності.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення дисципліни здобувачі освіти повинні:

знати:

- основні поняття теорії мовленнєвої діяльності та психолінгвістики;
- сутність і співвідношення мови, мовлення, мислення та комунікації;
- структуру, фази, операції й механізми породження та сприймання мовлення;
- особливості говоріння, слухання, читання і письма;
- типи комунікативних стратегій і тактик;
- комунікативні якості мовлення та норми сучасної української літературної мови;
- основи публічного мовлення, аргументації, текстотворення й мовленнєвого етикету;

уміти:

- аналізувати мовленнєву діяльність і комунікативну ситуацію за основними параметрами;
- розрізняти мотив, мету, інтенцію, мовленнєву дію та результат комунікації;
- добирати ефективні стратегії й тактики відповідно до адресата, мети та умов спілкування;
- створювати логічні, зв'язні, нормативні усні та письмові висловлення;
- слухати, читати, інтерпретувати й критично оцінювати тексти;
- готувати й виголошувати публічний виступ, аргументувати позицію та коректно вести дискусію;
- редагувати тексти, виявляти й виправляти мовні, мовленнєві, логічні та стилістичні помилки;
- дотримуватися мовленнєвого етикету та етичних принципів професійної комунікації.

Опис навчальної дисципліни

Загальна інформація про розподіл годин

Форма навчання	Рік зпідготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового Контролю
			кредитів	Годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1	1	3	90	16	14			60		Залік
Заочна	1	1	3	90	4	2			84		Залік

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Денна форма				Заочна форма			
	Усього	Л	П	С. р.	Усього	Л	П	С. р.
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи мовленнєвої діяльності								
1. Мовленнєва діяльність як об'єкт лінгвістики та психолінгвістики	6	2		4	8	2		6
2. Мова і	6	2		4	6			6

Назви змістових модулів і тем	Денна форма				Заочна форма			
	Усього	**Л**	**П**	**С. р.**	**Усього**	**Л**	**П**	**С. р.**
мовлення: сутність, функції, взаємозв'язок								
3. Структура мовленнєвої діяльності та її основні компоненти	8	2	2	4	6			6
4. Види мовленнєвої діяльності: говоріння, слухання, читання, письмо	9	2	2	5	9	2		7
5. Комунікативні стратегії і тактики мовленнєвої взаємодії	9	2	2	5	7			7
6. Культура мовлення як складова мовленнєвої компетентності	7	2		5	7			7
7. Норми сучасної української літературної мови у професійному мовленні	7		2	5	7			7
Разом за ЗМ 1	52	12	8	32	50	4		46
Змістовий модуль 2. Практика усного і писемного мовлення								
8. Усне мовлення: особливості, жанри, комунікативні ситуації	4			4	6			6
9. Основи	9	2	2	5	8		2	6

Назви змістових модулів і тем	Денна форма				Заочна форма			
	Усього	**Л**	**П**	**С. р.**	**Усього**	**Л**	**П**	**С. р.**
публічного виступу та риторичної майстерності								
10. Письмове мовлення і культура текстотворення	9	2	2	5	6			6
11. Аргументація та логіка мовлення	7		2	5	7			7
12. Мовленнєвий етикет і культура комунікації	4			4	6			6
13. Мовленнєва поведінка у професійному середовищі	5			5	7			7
Разом за ЗМ 2	38	4	6	28	40		2	38
Усього годин	90	16	14	60	90	4	2	84

Тематика лекційних занять

№	Тема	Питання	Години
1	Мовленнєва діяльність як об’єкт лінгвістики та психолінгвістики	Поняття мовленнєвої діяльності. Об’єкт, предмет і завдання теорії мовленнєвої діяльності. Зв’язки з лінгвістикою, психолінгвістикою, психологією та теорією комунікації. Діяльнісний підхід до мовлення.	2
2	Мова і мовлення	Мова як система і мовлення як діяльність. Функції мови й мовлення. Співвідношення мови, мовлення, мислення та свідомості. Індивідуальне й соціальне у мовленні.	2
3	Структура мовленнєвої діяльності	Мотив, потреба, мета, інтенція, орієнтування, планування, реалізація та контроль. Мовленнєва дія й операція.	2

№	Тема	Питання	Години
		Механізми породження і сприймання мовлення. Внутрішнє мовлення.	
4	Види мовленнєвої діяльності	Продуктивні й рецептивні види. Говоріння, слухання, читання та письмо: мета, механізми, продукт і результат. Взаємодія видів мовленнєвої діяльності.	2
5	Комунікативні стратегії і тактики	Комунікативна ситуація та її складники. Інтенція, стратегія, тактика, мовленнєвий хід. Кооперативні й конфліктні стратегії. Умови успішності комунікації.	2
6	Культура мовлення і мовна норма	Комунікативні якості мовлення. Правильність, точність, логічність, чистота, доречність, виразність. Типи норм сучасної української літературної мови. Нормативність професійного мовлення.	2
7	Публічне мовлення і риторична майстерність	Комунікативна ситуація публічного виступу. Підготовка промови. Композиція, контакт з аудиторією, вербальні та невербальні засоби. Подолання комунікативних бар'єрів.	2
8	Письмове мовлення, текстотворення й аргументація	Текст як продукт мовленнєвої діяльності. Категорії тексту. Етапи створення та редагування. Теза, аргумент, доказ, приклад, висновок. Логічні помилки й маніпулятивні прийоми.	2

Тематика практичних занять

№	Тема	Зміст практичної роботи	Години
1	Мова, мовлення і структура мовленнєвої діяльності	Порівняння понять «мова», «мовлення», «мовленнєва діяльність». Аналіз комунікативних ситуацій. Визначення мотиву, мети, інтенції, мовленнєвих дій і результату. Побудова структурної моделі мовленнєвого акту.	2

№	Тема	Зміст практичної роботи	Години
2	Види мовленнєвої діяльності	Вправи на продуктивне, критичне й емпатійне слухання. Стратегії ознайомлювального, вивчального та критичного читання. Трансформація прочитаного у власне усне чи письмове висловлення.	2
3	Комунікативні стратегії і тактики	Аналіз стратегій і тактик у діалогах різних типів. Моделювання ситуацій переконання, прохання, відмови, погодження, заперечення. Комунікативні невдачі та способи їх подолання.	2
4	Культура мовлення і норми професійної комунікації	Редагування висловлень із порушеннями мовних норм. Оцінювання точності, логічності, доречності й виразності мовлення. Укладання пам’ятки нормативного професійного мовлення.	2
5	Публічний виступ	Підготовка інформаційної або переконувальної промови. Формулювання теми, мети й тези. Композиція виступу, контакт з аудиторією, невербальна поведінка. Виголошення та взаємооцінювання.	2
6	Письмове мовлення і культура текстотворення	Планування, написання й редагування короткого академічного або публіцистичного тексту. Засоби зв’язності й цілісності. Абзацне членування. Усунення логічних і стилістичних помилок.	2
7	Аргументація, мовленнєвий етикет і професійна поведінка	Побудова аргументованого висловлення. Виявлення логічних помилок і маніпуляцій. Моделювання професійної дискусії, співбесіди, консультації та ділового листування. Етикетні формули.	2

Самостійна робота

Самостійна робота охоплює опрацювання наукової й навчально-методичної літератури, підготовку до практичних занять, виконання аналітичних і творчих

завдань, спостереження за мовленнєвою поведінкою, створення та редагування текстів, підготовку публічних виступів, презентацій і підсумкової роботи.

№	Завдання	Години	
		Денна	Заочна
1	Укласти термінологічний словник основних понять теорії мовленнєвої діяльності; підготувати схему міждисциплінарних зв'язків.	4	6
2	Порівняти ознаки мови й мовлення; проаналізувати функції мовлення на прикладах різних комунікативних ситуацій.	4	6
3	Побудувати модель породження мовленнєвого висловлення; проаналізувати мотив, мету, інтенцію й результат конкретного мовленнєвого акту.	4	6
4	Підготувати порівняльну таблицю видів мовленнєвої діяльності; виконати вправи з критичного слухання та читання.	5	7
5	Проаналізувати стратегії і тактики в художньому, публіцистичному або медійному діалозі; описати причини комунікативного успіху чи невдачі.	5	7
6	Підготувати есе «Культура мовлення як показник професійної компетентності філолога»; здійснити самооцінювання власного мовлення.	5	7
7	Відредагувати текст із порушеннями лексичних, граматичних і стилістичних норм; укласти пам'ятку складних випадків слововживання.	5	7
8	Проаналізувати жанрові особливості інтерв'ю, бесіди, доповіді або подкасту; створити сценарій короткої усної комунікації.	4	6
9	Підготувати й записати публічний виступ тривалістю 3–5 хвилин; виконати самоаналіз за визначеними критеріями.	5	6
10	Написати й відредагувати академічне есе; позначити засоби когезії та логічні зв'язки між частинами тексту.	5	6
11	Добрати приклади коректної й некоректної аргументації; побудувати карту аргументів до дискусійної тези.	5	7

№	Завдання	Години	
		Денна	Заочна
12	Укласти добірку етикетних формул для типових академічних і професійних ситуацій; проаналізувати випадки комунікативної недоречності.	4	6
13	Змоделювати професійну комунікативну ситуацію; підготувати діловий електронний лист і рефлексивний звіт.	5	7
	Усього	60	84

Методи та освітні технології навчання

- пояснювально-ілюстративний і проблемний виклад матеріалу;
- евристична бесіда, дискусія, дебати, робота в парах і малих групах;
- аналіз текстів, комунікативних ситуацій та мовленнєвих помилок;
- моделювання мовленнєвої взаємодії, рольові й риторичні вправи;
- технології розвитку критичного мислення, проєктне та дослідницьке навчання;
- тренінги говоріння, слухання, читання і письма;
- підготовка презентацій, аудіо- та відеовиступів; взаємооцінювання й рефлексія.

Критерії оцінювання поточного та підсумкового контрою

Критерії оцінювання поточного контрою

Поточний контроль проводиться на практичних заняттях і під час перевірки самостійної роботи. Формою підсумкового контролю є залік.

Методи поточного контролю:

- усне опитування та участь у дискусіях;
- виконання практичних мовленнєвих завдань;
- аналіз і редагування текстів;
- тестові завдання;
- есе та короткі письмові роботи;
- презентації й публічні виступи;
- аналіз комунікативних ситуацій і рольове моделювання.

Під час поточного оцінювання враховуються повнота, правильність, логічність і аргументованість відповіді; рівень володіння термінологією; уміння аналізувати комунікативні ситуації, тексти та мовленнєву поведінку; здатність застосовувати теоретичні знання у практичних завданнях; нормативність, зв’язність, доречність і виразність власного мовлення; самостійність, творчий характер і своєчасність виконання роботи; дотримання академічної доброчесності.

Бал	Критерії

Бал	Критерії
5 балів	повна, правильна, логічна й аргументована відповідь; вільне володіння термінологією; самостійний і глибокий аналіз; практичне завдання виконано творчо й без суттєвих помилок; мовлення нормативне, доречне та виразне.
4 бали	належне розуміння матеріалу й правильне виконання основної частини завдання; окремі неточності не впливають на загальний результат і можуть бути самостійно виправлені.
3 бали	засвоєно основний зміст теми, але відповідь неповна або недостатньо аргументована; у практичному завданні є суттєві помилки; потрібні уточнення чи допомога викладача.
2 бали	знання фрагментарні; термінологія використовується неточно; виконано лише частину завдання; аналіз поверховий, висновки слабко обґрунтовані.
1 бал	мінімальне уявлення про тему; виконано лише окремі елементи завдання без належного пояснення.
0 балів	відповідь або робота відсутня, не відповідає завданню чи виконана з порушенням академічної доброчесності.

Тестові завдання оцінюються пропорційно до кількості правильних відповідей: 90–100 % – 5 балів; 75–89 % – 4; 60–74 % – 3; 40–59 % – 2; 1–39 % – 1; 0 % – 0 балів.

Критерії оцінювання підсумкового контролю

Підсумковий контроль проводиться у формі залікової роботи, що охоплює теоретичні питання, тестові завдання та практичний аналіз або створення мовленнєвого продукту. Максимальна кількість балів – 40.

- 36–40 балів – повне й системне знання матеріалу, правильне та самостійне виконання практичного завдання;
- 30–35 балів – достатньо повне знання матеріалу, окремі несуттєві неточності;
- 24–29 балів — засвоєння основних положень за наявності помилок і неповної аргументації;
- 20–23 бали – мінімально достатній рівень, фрагментарність знань, значні труднощі у практичному застосуванні;
- 0–19 балів – результат не засвідчує досягнення мінімальних результатів навчання.

Розподіл балів, які отримують студенти

Вид роботи	Максимум

Вид роботи	**Максимум**
ЗМ 1. Теоретичні основи мовленнєвої діяльності	35
ЗМ 2. Практика усного і писемного мовлення	25
Підсумкова залікова робота	40
Усього	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

100-бальна шкала	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	
		Оцінка	Пояснення за розширеною шкалою
90-100	Відмінно	A	Відмінно
80-89	Добре	B	дуже добре
70-79		C	Добре
60-69	Задовільно	D	Задовільно
50-59		E	Достатньо
35-49	Незадовільно	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34		F	незадовільно з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання

Питання для самоконтролю та підсумкового контролю

1. Мовленнєва діяльність як об'єкт лінгвістики та психолінгвістики.
2. Діяльнісний підхід до вивчення мовлення.
3. Співвідношення понять «мова», «мовлення», «мовленнєва діяльність» і «комунікація».
4. Мова, мовлення і мислення.
5. Функції мови та функції мовлення.
6. Структура мовленнєвої діяльності.
7. Мотив, мета, інтенція та результат мовленнєвої діяльності.
8. Фази породження мовленнєвого висловлення.
9. Мовленнєва дія та мовленнєва операція.
10. Внутрішнє і зовнішнє мовлення.
11. Говоріння як продуктивний вид мовленнєвої діяльності.
12. Слухання як рецептивний вид мовленнєвої діяльності.
13. Види й стратегії слухання.
14. Читання як вид мовленнєвої діяльності.

15. Види читання та їхні комунікативні завдання.
16. Письмо як продуктивний вид мовленнєвої діяльності.
17. Взаємодія говоріння, слухання, читання і письма.
18. Комунікативна ситуація та її складники.
19. Поняття комунікативної стратегії й тактики.
20. Кооперативні та конфліктні стратегії.
21. Причини комунікативних невдач.
22. Способи подолання комунікативних бар'єрів.
23. Культура мовлення і мовленнєва компетентність.
24. Основні комунікативні якості мовлення.
25. Правильність, точність і логічність мовлення.
26. Чистота, доречність, багатство та виразність мовлення.
27. Норми сучасної української літературної мови.
28. Усне мовлення: ознаки, жанри й умови ефективності.
29. Публічний виступ як форма мовленнєвої діяльності.
30. Етапи підготовки публічного виступу.
31. Композиція промови.
32. Вербальні та невербальні засоби впливу на аудиторію.
33. Письмове мовлення та його специфіка.
34. Текст як продукт мовленнєвої діяльності.
35. Основні категорії тексту: цілісність, зв'язність, завершеність.
36. Етапи створення й редагування тексту.
37. Аргументація та її структура.
38. Види аргументів і вимоги до них.
39. Типові логічні помилки в мовленні.
40. Маніпулятивні прийоми та способи протидії їм.
41. Мовленнєвий етикет і його національна специфіка.
42. Етикетні формули у професійному спілкуванні.
43. Мовленнєва поведінка філолога у професійному середовищі.
44. Етика академічної та цифрової комунікації.
45. Особливості ділового електронного листування.
46. Самоаналіз і самовдосконалення мовленнєвої діяльності.

Зарахування результатів неформальної освіти

Відповідно до «Порядку визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти» (протокол №16 від 25 листопада 2024 року) (https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/poriadok-vyznannia-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-taabo-informalnoi-osvity/) у процесі вивчення дисципліни здобувачу освіти може бути зараховано до 25% балів, отриманих за результатами неформальної та/ або інформальної освіти з проблем, що відповідають тематиці курсу.

Рекомендована література

Основна

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ: Академія, 2004.
2. Богуш А. М. Мовленнєва діяльність, мовленнєве спілкування, комунікативна діяльність. Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. 2010. № 12.
3. Загнітко А. П. Теорія сучасного синтаксису. Донецьк: ДонНУ, 2006.
4. Кочерган М. П. Загальне мовознавство. Київ: Академія, 2010.
5. Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика. Київ: Вища школа, 2006.
6. Пентилюк М. І. Культура мови і стилістика. Київ: Вежа, 1994.
7. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава: Довкілля-К, 2008.
8. Українська мова за професійним спрямуванням / за ред. С. В. Шевчук, І. В. Клименко. Київ: Алерта, 2019.

Додаткова

1. Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної генології. Київ: Академія, 2006.
2. Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення. Київ: КММ, 2019.
3. Єрмоленко С. Я. Мова і українознавчий світогляд. Київ: НДІУ, 2007.
4. Культура фахового мовлення / за ред. Н. Д. Бабич. Чернівці: Книги–XXI, 2006.
5. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування. Львів: Сполом, 2001.
6. Семеног О. М. Культура наукової української мови. Київ: Академія, 2010.
7. Шевчук С. В. Українське ділове мовлення. Київ: Алерта, 2018.

Інформаційні ресурси

Офіційний сайт Українського мовно-інформаційного фонду НАН України: https://lcorp.ulif.org.ua

Словники України online: https://lcorp.ulif.org.ua/dictua

Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019: https://mon.gov.ua

Освітня платформа Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича: https://moodle.chnu.edu.ua

Політика щодо академічної доброчесності

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні освітнього компонента регламентовано чинними документами ЧНУ:

- «Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni dokumenty/etychnyi-kodeks-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu imeni-yuriia-fedkovycha/

- «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia pro-vyiavlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/

- «Політика використання штучного інтелекту в Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka

vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskomu-natsionalnomu universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/

Використання здобувачами освіти інструментів штучного інтелекту (ШІ) під час виконання навчальних завдань:

- *допускається за умови* дотримання принципів академічної доброчесності (здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати поданої роботи, а у разі використання ШІ зобов'язаний зазначити факт і спосіб його застосування);

- *не допускається* використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;

- *додаткові обмеження чи вимоги* щодо використання ШІ можуть визначатися викладачем в освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.